

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

De Heer verkeert in grensgebied en eigenlijk heb ik hem daar ook het liefst. In Galilea schijnt mij de zon te vaak en is het gras mij te groen. Jeruzalem is toekomstmuziek. Volgend jaar misschien, maar nu nog niet. En zo begrijp ik God nog het best als hij als hij zich vinden laat daar ergens tussenin, in onze werkelijkheid van alledag en in het grensgebied van heden. Daar waar alles door elkaar loopt en het helemaal niet zo duidelijk is wie er nu bij horen en wie niet en hoe dat soms wonderwel precies andersom kan zijn.

Daarom spits ik altijd mijn oren als Jezus zich in grensgebieden begeeft en dat gebeurt in het evangelie volgens Lucas nogal vaak, bij uitstek als het richting Jeruzalem gaat. Jeruzalem, zo moet u weten, is niet zozeer een plaats, ergens op een landkaart aan te wijzen door een korzelige onderwijzer. Het is veeleer een droom. Als alles weer goed, zelfs zeer goed zal zijn. Als alles weer zal kloppen. Als Babylon en Londen – vergeten en vergeven zullen zijn. Als iedereen weer aan tafel zal zitten die in de geschiedenis vergeten en verdaan zijn. Op wie we proosten zullen, inderdaad volgend jaar! Waar iedereen tot zijn recht zal komen. En niet zomaar iedereen, maar bij uitstek zij die in de geschiedenis beschadigd werden en nooit tot hun recht zijn gekomen.

Er gaat het hardnekkige verhaal dat de evangelist Lucas niet afkomstig was uit het oude volk van het verbond. En dat daarom ook hij zijn oren spitste als het ging naar grensgebieden. Want stel je nou eens voor dat het waar is:

dat ooit de Heer op zijn berg Sion, in Jeruzalem, een maaltijd zal richten met spijs en merg en uitgelezen wijnen en dat jij daar dan bij zit. Van heinde en ver gekomen, afkomstig uit een ander volk? Een buitenstaander, een allochtoon? Als de sluiers der volkeren zijn weggenomen en wij daar zitten, wij volkeren, wij heidenen, wij mensen? De boeien ontbonden en de tranen gewist? De geheimen van het leven ontraadseld? Zo volgt Lucas hartstochtelijk het spoor van de profeet Jesaja: in Jeruzalem wordt het openbaar! Daar zal de Heer zijn hartsgeheimen uitstorten voor alle volkeren en dus ook voor mij! Daarom gaat het in zijn evangelie ook zo vaak naar de grensgebieden: naar de gebieden van Samaria en het Syrofenicische. Want daar wonen de andere mensen. Daar wonen de mensen die er niet automatisch bij horen. Daar woont Lucas. Daar wonen – mogelijksterwijs – ook wij.

En daarom komen de Heer, ergens in een niet nader aangeduid dorp in het grensgebied tussen Judea en Samaria, terwijl hij op weg is naar Jeruzalem, op gepaste afstand tien aangevretenen hem tegemoet. Zij zijn de paria's van de samenleving. De onaanraakbaren. De nuttelozen van de nacht. Kennelijk heeft hun gemeenschappelijk lot – zo zal later blijken – alle etnische grenzen doorbroken. En zij roepen de Heer bij name om ontferming. En de Heer ziet hen aan. Hij is er zo één die de ellende van mensen ziet en zich hun lot aantrekt. Een God waarvan de psalmen vol zijn en verwachtingsvol fluisteren. Een God, zo anders dan alle andere goden. Dan die goden van overal en altijd.

Maar dan treedt toch een zekere vervreemding in. Je zou verwachten dat de Heer hen genezen zou maar in plaats daarvan zendt hij hen weg naar de plaatselijke priesters. Die opdracht was waarschijnlijk voor het heidense

publiek van Lucas al niet meer zo helder en voor ons al helemaal niet. Maar naar een voorschrift uit het boek Leviticus waren de priesters verantwoordelijk voor de vaststelling van de genezing van melaatsen. Natuurlijk is het nodig voor het verloop van het verhaal. Maar opvallend is het wel. De genezing vindt plaats onderweg. Niet in de onmiddellijke nabijheid van de Messias. Daardoor blijft je toch wat bezighouden wat er niet wordt verteld. Wat is er onderweg gebeurd? Is de groep bij elkaar gebleven? Of toch uit elkaar gevallen, nu hun onderlinge verbondenheid als sociale outcast is verdwenen? Ik kan me zo voorstellen dat zoiets snel gebeurt. Zo goed en kwaad als dat gaat, herneem je toch weer je oude bestaan. Zoek je weer de oude plaatsen op en oude verbanden waarin je je bevond voordat de crisis uitbrak. Is dat verleden als een boze droom waaruit je gelukkig bent ontwaakt. En niet graag word je daaraan weer herinnerd. Over dat trauma praat je niet graag. Dat ligt achter je. Voorbij is voorbij en vooruit moet je. Zo, althans, moet het minstens negen van die tien ongelukkigen vergaan zijn. Er was kort moment van vreugde, zo stel ik me voor, maar dan neemt de alledaagsheid het weer over. Wat vergeet je dingen toch snel als je leven er niet zo vreselijk vanaf hangt. Alsof de koorts geweken is na een felle griep. Je longen zuigen zich weer vol zuurstof. De wereld ziet er weer wat frisser uit. Fijn dat je beter bent maar toch is je leven en de wereld om je heen, er niet beter op geworden. De prognoses blijven ongunstig.

Maar blijkbaar is er één mens voor wie de wereld blijvend anders geworden is. Hij kan en wil niet terug naar de oude verbanden. Nu nog niet. En misschien wel nooit meer. Ik stel me zo voor dat de vreugde hem teveel was en hij het dansen niet kon laten. Hij was bevrijd, in de ruimte gezet. Niets spreekt meer vanzelf. Verdwenen is het aloude liedje. Hij beziet zijn bestaan

met nieuwe ogen en vol verwondering. Hij moet zich gevoeld hebben als in het bekende gedicht van Jacqueline van der Waals, wanneer de aangekondigde dood zich rakelings terugtrekt:

‘Maar ’t dennenbosje geurde, en de rozen,
En ’k had het leven nooit zo lief gehad.’

Hij keert terug en verheerlijkt God met grote stem. Valt op zijn voeten en looft God. Hij, een Samaritaan! Een eldersgeborene!

Met drie, strenge retorische vragen legt de Heer de kern van het probleem bloot: ‘zijn er niet tien gereinigd? Waar zijn die andere negen gebleven? Zijn er niet meer te vinden die terugkeren en God verheerlijken dan uitgerekend deze eldersgeborene? Maar precies dat is het punt: hij is een eldersgeborene. Hij hoorde er twee keer niet bij, op grond van zijn ziekte én op grond van zijn allochtone afkomst.

Hij was niet gevoeliger, een groter dichter of in het bezit van een vromere natuur dan de overige negen. Maar hij voelde aan zijn water dat het de God van Israël bij uitstek om hem te doen is. Naadloos voegt hij zich in die traditie waarover de profeet Jesaja spreekt. Hij is de zoon van de vreemdeling die ervaart dat hij afgescheiden wordt van de gemeenschap. Hij is in zekere zin de ontmande die zichzelf is gaan zien als toekomstloos: als een dorre boom. Onvruchtbaar. Maar dan is er een God. Een God waaraan hij zijn vertrouwen schenkt en waarover hij niet ophoudt zich te verwonderen. Een God die zegt: laat hij dat niet vinden. Laat hij dat toch in Godsnaam niet vanzelf zeggen! Dat mag geen mens van zichzelf vinden. Dat verbied ik! Hoger zul je reiken. Oneindig veel meer mag je hopen. De

vreemdeling, de van alles en iedereen vervreemde, schenk ik een huis van gebed. En daarin zal je ook nog anderen aantreffen die van heinde en ver komen. Die onwennig aanzitten aan een tafel waar ze welkom zijn. Waar ze aarzelend het glas heffen. Waar hen iemand anders gegeven wordt die ook uit zijn eenzaamheid en isolement is bevrijd en tot gezamenlijkheid geroepen. Iemand die ook optrok naar die goede berg, de mist van verdriet en wantrouwen voorbij. Waar alle godverlatenen teder omwikkeld zijn door de zachte banden van Gods vrede!

Eigenlijk zijn beide lezingen één groot pleidooi voor buitenstaander, voor de ontmande: een vreemde term die Israël opdeed uit haar Babylonische ballingschap. Een categorie mens waarmee Israël geconfronteerd werd en bevraagd werd, juist door haar nadruk op het familieleven en het voortbestaan van de stam in het nageslacht, in het verwekken van een zoon. De eunuch, de hofdignitaris die het heerlijk ver gebracht heeft maar ook naar het inzicht van Israël met wat voor kosten? De Babylonische bestuurder die sjoege heeft gekregen van de menslievende God en hem volgen wil? Hij zal zijn leven niet als onvruchtbaar zien. Maar hen zal ik geven – zo zegt onze vertaling zo mooi – in mijn huis, binnen mijn muren, een hand en een naam als groter goed dan zonen en dochters; een eeuwige naam geef ik hem die niet zal worden weggemaaid.

De Samaritaan weet zich met deze traditie verbonden. Hij weet zich een eldersgeborene. Eentje van een ander geslacht, zoals het er letterlijk staat. Een allogeen. Hij maakt deel uit van die bonte stoet van lachertjes en nuttelozen. Beschimpten, verdanen en uitgeslotenen en hij kan niet anders dan teruggaan naar de plek waar hem het nieuwe leven begon om daar met grote stem te zingen van een God die precies daarom zo hoog woont om

goed te kunnen zien naar zijn dienstknechten en dienstmaagden in hun lage en vernederde staat. Hij zingt, samen met al die andere stumpers en hogelijk verbaasden, samen met meisje Maria, van een onstuitbare vreugde. Hij heeft naar ons omgezien!

En die andere negen? Ach, geen kwaad woord over hen. Natuurlijk was het heel bijzonder maar morgen is er weer een dag. Zondag is er weer een zondag en zo is het toevallig ook nog eens een keer. Hoe het met u staat, weet ik niet maar ik wil nog wel eens tot die negen behoren. Even licht verwonderd over wat iemand zei, deed of liet weten. Maar dan toch weer snel over tot de orde van de dag. Dankbaar zijn. De lof van God zingen? Het zijn voor mij wat ongemakkelijke termen. Ik sta mezelf dat eigenlijk maar nauwelijks toe. Er is de agenda. Er is ook zoveel te doen, nietwaar? Maar laat ons toch af en toe de verwondering smaken! Dat we er nog zijn. Dat we niet ten onder gingen. Dat ons de hand gereikt werd en wij bij onze naam werden genoemd. Dat wij in alle vruchteloosheid en hopeloosheid, niet zijn weggemaaid. Dat wij ons veilig weten in de zachte banden van Gods vrede en liefde.

Amen.